

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2020-03-18
Stockholm

Mål nr
M 4566-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-04-03 i mål nr M 1419-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun

Motpart

LJ

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning på fastigheten XX i Luleå kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark-och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommuns beslut den 8 februari 2018, dnr 2016-3407-5, om förbud mot utsläpp av avloppsvatten.

Dok.Id 1551042

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa nämndens beslut att förbjuda utsläpp av avloppsvatten på den aktuella fastigheten och i andra hand att målet ska återförvisas till nämnden för vidare handläggning. Till stöd för sin talan har nämnden i allt väsentligt åberopat samma grunder och omständigheter som i underinstanserna.

LJ har delgetts föreläggande att yttra sig i målet men inte hörts av.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Med miljöfarlig verksamhet avses enligt 9 kap. 1 § miljöbalken bl.a. utsläpp av avloppsvatten i mark, vattenområden eller grundvatten. Enligt 9 kap. 7 § ska avloppsvatten avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer.

Kraven i 2 kap. 3 § miljöbalken gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem (2 kap. 7 §). Vid den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt 2 kap. 7 § ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Det är verksamhetsutövarens ansvar att visa att de krav som följer av 2 kap. miljöbalken är uppfyllda (2 kap. 1 §).

Regleringen i 2 kap. 3 § andra stycket innebär att redan risken för att en verksamhet eller en åtgärd kan motverka miljöbalkens mål medför krav på försiktighetsmått, se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 209 f.

Vid prövningen av en enskild avloppsanläggning ska enligt praxis hänsyn tas till förhållandena i det större område inom vilket den aktuella fastigheten ingår och beaktas vad följderna skulle bli av en generell utbredning av avloppsanläggningar liknande den som prövas (se t.ex. rättsfallen RÅ 1994 ref. 59 samt MÖD 2006:27 och 2006:53).

Av utredningen i målet framgår det att det finns en överhängande risk att enskilda avlopp påverkar dricksvattenbrunnar på Hertsölandet negativt. Luleå kommun planerar att ansluta fastigheterna till det allmänna avloppsnätet först år 2028–2032. En sådan anslutning är därmed så avlägsen att det inte finns förutsättningar att, i avvaktan på att den kommer till stånd, ge avkall på de miljö- och hälsoskyddsmässiga krav som normalt gäller för enskilda avloppsanläggningar. Att kommunen, måhända, borde ha agerat tidigare för att åstadkomma en kommunal lösning på avloppssituationen i området kan alltså inte tillmätas någon betydelse vid prövningen av om befintliga anläggningar uppfyller de krav som följer av miljöbalken. Frågan om nämnden haft fog för att förbjuda fortsatt användning av avloppsanläggningen på Leif Jönssons fastighet ska bedömas med dessa utgångspunkter.

Den i detta fall aktuella avloppsanläggningen tar emot BDT-vatten från två fastigheter. Vid nämndens tillsyn och inspektion, som har utförts i enlighet med Havs- och Vattenmyndighetens anvisningar och som Mark- och miljööverdomstolen inte finner skäl att ifrågasätta, har flera brister konstaterats. Bland dessa brister noterar Mark- och miljööverdomstolen särskilt att anläggningen hade en hög vattennivå och visade tydliga tecken på slamflykt. Vidare var den otillräckligt dimensionerad för två fastigheter. Dessa brister är av sådan art och omfattning att risken för att otillräckligt renat avloppsvatten ska orsaka skada i omgivningen framstår som hög. Mot bakgrund av den rådande va-situationen på Hertsölandet och då framför allt det faktum att utsläpp riskerar att förorena det grundvatten som förser bostadsområdet med dricksvatten framstår det sammantaget som uppenbart att en fortsatt användning av anläggningen, i dess nuvarande utformning, inte är förenlig med de krav som följer av miljöbalken. Att fastigheten för närvarande används för fritidsboende och därmed endast en kort period varje år förändrar inte den bedömningen eftersom det är en

situation som snabbt kan förändras. Inte heller den omständigheten att området ska anslutas till det kommunala va-nätet påverkar bedömningen eftersom en sådan anslutning ligger förhållandevis långt fram i tiden. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljööverdomstolen vid en samlad bedömning att nämnden har haft fog för sitt beslut om förbud mot utsläpp till den befintliga avloppsanläggningen. Mark- och miljödomstolens dom ska ändras i enlighet härmed.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löf och Gösta Ihrfelt, tekniska rådet Mikael Schultz samt hovrättsrådet Ralf Järtelius, referent.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-04-03
meddelad i
Umeå

Mål nr M 1419-18

PARTER

Klagande
LJ

Motpart
Miljö- och byggnadsnämnden, Luleå kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av länsstyrelsen i Norrbottens län den 13 april 2018 i ärende nr 505-2443-2018, se bilaga 1

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning, Luleå XX

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut och upphäver, i den del beslutet riktar sig till LJ, det förbud som Miljö- och byggnadsnämndens i Luleå kommun beslut den 18 januari 2018, dnr M-2016-3407, innehåller.

Dok.Id 321086

Postadress
Box 138
901 04 Umeå

Besöksadress
Nygatan 45

Telefon
090-17 21 00

E-post: mmd.umea@dom.se
www.domstol.se, Info om vår
personuppgiftsbehandling:
www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta
oss

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun (nämnden) inventerade under sommaren 2016 enskilda avlopp på Hertsölandet, däribland ett avlopp som LJ delar med TJ. Med anledning av resultatet av tillsynsbesöket beslutade nämnden den 8 februari 2018 att var för sig förbjuda LJ och TJ att från och med den 30 november 2022 släppa ut avloppsvatten (BDT-vatten) till den bristfälliga avloppsanläggningen på fastigheten XX. På fastigheten finns en sluten tank dit toalettvattnen går. Tömning av tanken sker vartannat år. Bad-, disk- och tvättvattnen (BDT-vatten) går via en slamavskiljare (tvåkammarbrunn) vidare till en infiltrationsbädd.

LJ och TJ överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen), som i beslut den 13 april 2018 avslog överklagandet.

LJ har därefter överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

Under målets handläggning i mark- och miljödomstolen har länsstyrelsen med stöd av 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (AVL) beslutat att för Hertsölandet förelägga Luleå kommun att enligt 6 § i ovan nämnda lag senast den 31 december 2032 bestämma verksamhetsområde samt tillgodose behovet av vattentjänster gällande dricksvatten och spillvatten genom en allmän anläggning. Tidsangivelsen överensstämmer med Luleå kommuns va-plan, där det bl.a. uppges att Hertsölandet beräknas kunna anslutas under tidsperioden 2028-2032.

Mark- och miljödomstolen avgör idag sex mål som alla gäller avlopp på fastigheter på Hertsön.

YRKANDEN M.M.

LJ har, som mark- och miljödomstolen har uppfattat hans talan, yrkat att nämndens beslut ska upphävas.

Som grund för sina yrkanden har LJ i huvudsak anfört följande. Anläggningen fungerar som den ska. Han var själv närvarande vid besiktningen varpå besiktningspersonalen påtalade att de utgående rören till infiltrationsanläggningen var under vattennivån. Han talade om för personalen att detta var en tvåkammарbrunn så att utloppet går från den andra kammaren och inte den första kammaren som är till för att samla oljor och fett. Han har inte fått svar på sina frågor om besiktningen av anläggningen och kunskapsnivån på besiktningspersonalen.

Nämnden anser att beslutet inte ska ändras.

UTREDNINGEN

Nämndens inspektion 2016

I slamavskiljaren för BDT-vatten syntes inloppet men vattennivån i slamavskiljaren stod över utloppsröret. Det gick inte att se något T-rör. Den höga vattennivån kan tyda på att grundvatten tränger in i slamavskiljaren eller att infiltrationsbädden kan vara mättad med grundvatten. Det saknas luftningsrör till infiltrationsbädden. I beslutet noterades även ”slamrester ovanpå inloppsrör, tydliga tecken på slamflykt och otillräcklig kapacitet och dimensionering för två fastigheter”. Nämnden har dokumenterat inspektionen med en bild som visar brunnen ovanifrån.

I nämndens information om resultat av avloppsinventeringen, daterad 16 januari 2018, framgår bland annat följande om förutsättningarna i området. Erfarenheter från inventeringen tyder på höga grundvattennivåer under perioder samtidigt som marken ofta är förhållandevis tät. Det innebär att anläggningar med infiltration i mark på många platser inte är lämpliga. Detta i kombination med svårigheten av att klara skyddsavstånd mellan avloppsanläggning och närliggande dricksvattenbrunnar gör att miljö- och byggnadsförvaltningen bedömer att VA-frågan inte kan lösas inom varje enskild fastighet.

DOMSKÄL

Det finns inte anledning att betvivla nämndens uppgift att den allmänna va-situationen på Hertsölandet är sådan att enskilda avloppslösningar inte alls eller endast med svårighet kan konstrueras så att de inte medför risker för framför allt människors hälsa. I en sådan situation är den väg som anvisas av lagstiftningen att kommunen snarast ska se till att behovet av avlopp i området tillgodoses genom en allmän va-anläggning (6 § AVL).

Som anges ovan planerar Luleå kommun inte att ansluta fastigheterna på Hertsölandet till det allmänna avlopps nätet förrän perioden 2028–2032. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt föreläggande godtagit kommunens tidsplanering. I ett sådant läge är det mark- och miljödomstolens uppfattning att kommunen inte kan välja att i stället hantera situationen genom att utfärda ett stort antal individuella förbud som huvudsakligen grundas på den allmänna va-situationen i området. I stället måste det krävas att varje förbud kan underbyggas med utredning som visar att det specifika avloppet är sådant att det inte kan användas utan risker för människors hälsa eller miljön.

I det här fallet grundas förbudet på en inspektion ungefär ett och ett halvt år tidigare där nämnden gjort vissa iakttagelser som i inspektionsrapporten och i nämndens beslut beskrivs som brister. LJ har utförligt argumenterat emot den slutsatsen och beskrivit avloppets funktion och gett in ritningar till stöd för sin ståndpunkt att det inte är något fel på avloppet. Varken nämnden eller länsstyrelsen har bemött hans argument.

Till den nu aktuella avlopps anläggningen släpps enbart BDT-vatten, då WC-vatten leds till slutna tankar på respektive fastighet. Den nu mottagande anläggningens utformning med slamavskiljare (2-kammarbrunn) och en efterföljande infiltrationsbädd är en vanligt förekommande reningsmetod för enskilda avlopp på framförallt äldre bebyggelse i glesbygd.

Nämnden har utifrån de iakttagelser som gjorts vid inspektionen grundat sitt förbudsbeslut på följande brister upptäcktes i avloppsanläggningen. Vattennivån i slamavskiljaren har stått för högt, det fanns slamrester ovanpå inloppsörret, det fanns tydliga tecken på slamflykt samt att det var otillräcklig kapacitet och dimensionering för två fastigheter. Domstolen är tveksam till om det utifrån ett enda inspektionstillfälle kan dras dessa slutsatser. En hög slamnivå skulle kunna inträffa vid enstaka tillfällen, exempelvis i samband med en extrem vårflod, men infiltrationsbädden kan ändå ha en god eller i vart fall tillräcklig funktion efteråt.

Nu aktuell avloppsanläggning nyttjas i samband med fritidsboende på två fastigheter. Det framkommer inte omfattningen av fritidsboendet.

Av utredningen i målet framgår att inget WC-vatten släpps till avloppsanläggningen. Mellan nu aktuell fastighet och älven, dvs. i nedströmsområdet från nu aktuell avloppsanläggning, finns annan bostadsbebyggelse och som domstolen tolkar det finns sannolikt även andra vattentäkter. Trots detta, bedömer domstolen utifrån det underlag som har lagts fram att risken för kontaminering av i vart fall patogena mikroorganismer av närliggande vattentäkter inte är av sådan omfattning att det framstår som motiverat med ett förbud som det nu har framställts. Utredningen kan inte heller anses visa att näringsämnen eller andra ämnen från avloppsanläggningen utgör en miljömässig risk för olägenhet i recipienten, i vart fall inte i närtid.

Med hänsyn till vad som har sagts ovan anser mark- och miljödomstolen inte att utredningen i målet kan utgöra tillräckligt underlag för ett förbud att använda avloppet. Nämnden har således saknat fog för sitt beslut. Länsstyrelsens beslut ska därför ändras på så sätt att nämndens beslut att förbjuda LJ att använda avloppet upphävs.

Eftersom bara LJ har överklagat länsstyrelsens beslut kan mark- och miljödomstolen inte göra några ändringar i den del som avser TJ.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 24 april 2019.

Patrik Södergren

Camilla Wolf-Watz

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Patrik Södergren, tekniska rådet Camilla Wolf-Watz samt de särskilda ledamöterna Stefan Marklund och Sara Rindeskog. Målet har föredragits av tingsnotarien Isabelle Hörnfeldt.